

BULLETIN VÚZE

č. 1/2004

Výzkumný ústav zemědělské ekonomiky

MODELOVÉ PROPOČTY DOPADŮ JEDNOTLIVÝCH OPATŘENÍ SZP NA EKONOMICKÉ VÝSLEDKY PODNIKŮ HOSPODAŘÍCÍCH V ROZDÍLNÝCH PODMÍNKÁCH

Příklady z okresů Pardubického kraje

OBSAH

Úvod.....	1
1 Vývoj zemědělské politiky v ČR v období 1991 - 2003.....	1
1.1 Aplikace přímých plateb v podmínkách ČR.....	4
1.1.1 Základní parametry a podmínky vyplácení přímých plateb v ČR pro rok 2004.....	4
1.2 Aplikace ostatních podpůrných opatření.....	5
2 Modelové propočty dopadů opatření SPZ na ekonomické výsledky hospodaření v rozdílných podmínkách	5
2.1 Analytická část.....	5
2.1.1 Stručný popis počítačového systému MAX.....	6
2.1.2 Struktura počítačového systému MAX.....	7
2.1.3 Metodický postup v systému MAX.....	7
2.1.4 Základní členění příspěvku na úhradu.....	8
Shrnutí.....	9

3 Realizační část	10
3.1 Kalkulace dopadů podpor na hospodářské výsledky zemědělských podniků hospodařících v rozdílných podmínkách.....	10
4 Kvantifikace dopadů opatření SZP na hospodářské výsledky zemědělských podniků hospodařících v různých podmínkách a zobecnění výsledků z modelových propočtů.....	13
4.1 Ekonomické výsledky za vybrané tržní plodiny v podnicích hospodařících v různých půdně klimatických podmínkách.....	13
4.2 Ekonomické výsledky za vybrané kategorie skotu v podnicích v rozdílných půdně klimatických podmínkách.....	15
4.3 Náklady na výrobu objemných krmiv v podnicích hospodařících v různých půdně klimatických podmínkách.....	16
4.4 Vyhodnocení výsledků hospodaření v chovu skotu v podnicích hospodařících v různých půdně klimatických podmínkách.....	17
4.5 Modelový propočet dopadu stávajících podpor a předpokládaných podpor po vstupu do EU v roce 2004 na hospodářský výsledek.....	17
5 Závěry.....	18
Použité zkratky.....	21
Seznam použité literatury.....	22

Úvod

Vstup do Evropské unie představuje pro české zemědělství řadu změn, které budou mít značné ekonomické dopady. Možné dopady nástrojů Společné zemědělské politiky (SPZ) nejsou uspokojivě řešeny v závislosti na různorodých půdně klimatických podmínkách, které zařazují zemědělský podnik jak do produkčních oblastí, tak do zemědělsky znevýhodněných oblastí. Většinou analýzy podpůrných prostředků se soustřeďovaly ke zjišťování celkové výši finančních prostředků do zemědělství jako celku v rámci okresů, krajů a republiky. Vzhledem ke skutečnosti, že podpory do zemědělství a venkova představují značný objem finančních prostředků, bylo by žádoucí mít k dispozici nástroje, jimiž by bylo možno kvantifikovat dopady jednotlivých systémů na hospodářské výsledky podniků.. Významné to je jak z hlediska resortu, neboť by měl mít přehled o nejen o celkových dopadech podpor na hospodaření zemědělských podniků a efektivnosti nástrojů zemědělské politiky, ale i možnost posoudit jejich účinnost v rozdílných půdně klimatických podmínkách. Rovněž zemědělské podniky nebo pracovníci poradenské sítě resortu by měli disponovat postupy, které by jim umožňovaly vyhodnotit dopady nástrojů SPZ na výsledky hospodaření konkrétních podniků. Proto v rámci tématického úkolu bylo cílem navrhnout modelové řešení kvantifikace dopadů různých druhů podpor na ekonomické výsledky podniků hospodařících v rozdílných podmínkách.

1 Vývoj zemědělské politiky v ČR v období 1991 - 2003

V rozmezí let 1991 až 2003 prošla zemědělská politika v ČR několika vývojovými etapami. První období, vymezené lety 1991 – 1994 bylo zaměřeno na nápravu vlastnických vztahů k zemědělskému majetku (restituce zemědělského majetku, transformace zemědělských družstev a privatizace státních statků). Cílem bylo vytvořit podmínky pro obnovu tradičních forem zemědělského podnikání spočívajícího na principu rodinné farmy. Hlavními nástroji byly přímé investiční podpory a bezúročné půjčky na pořízení zemědělského majetku začínajícími farmáři.

Druhé období (1995 - 1997) bylo profilováno třemi faktory. Prvním byla potřeba stabilizovat podnikatelskou strukturu, která vzešla z transformačních procesů, kdy podniky fyzických osob (PFO) obhospodařovaly 25 % zemědělské půdy a podniky právnických osob (PPO) obhospodařovaly 75 % z.p. Dále bylo potřeba řešit problém nedostatečné údržby krajiny, zejména v nepříznivých oblastech, kde zemědělství bez příslušných podpor postupně upadalo. Konečně bylo nutno investovat do modernizace technologií v živočišné i rostlinné výrobě.

Za účelem stabilizace českého zemědělství byl založen Státního fond tržní regulace (SFTR). Do popředí agrární politiky se tak dostaly nástroje regulace trhu s rozhodujícími komoditami (mléko, jateční skot a potravinářská pšenice). Regulační opatření byla

zajišťována intervenčními nákupy a vývozními subvencemi. Stabilita trhu se základními komoditami významnou měrou přispěla k zastavení prudkého poklesu zemědělské výroby a uchování sociálního smíru.

Potřeba náležité údržby krajiny v nepříznivých oblastech byla počínaje rokem 1994 řešena v rámci podpůrných opatření MZe dotačními tituly „Údržba krajiny v kulturním stavu – údržba travních porostů“ a „Podpora zalesňování“. Jednalo se zejména o podporu chovu masných plemen skotu a ovcí, pěstování lnu a údržbu trvalých travních porostů. Cílem bylo restrukturalizovat v daných oblastech výrobu a udržet kulturní ráz krajiny. Zásadní řešení pak přinesl zákon č. 252/1997 Sb., o zemědělství tzv. „Zemědělský zákon“, který kodifikoval podporu méně příznivým oblastem a mimoprodukčním funkcím zemědělství. Na základě tohoto zákona byla postupně vydána čtyři nařízení vlády¹), která upravovala podmínky a kritéria pro jednotlivé podpůrné programy. Zprvu byl nosným programem program údržby zemědělských pozemků, a to jak travních porostů tak i orné půdy. Program vycházel z principu kompenzace míry znevýhodnění té které oblasti. Hlavním kritériem byla úřední cena půdy, přičemž podpora byla odstupňována s cílem nejvíce podpořit oblasti s nejnižší cenou půdy. (Tento program lze považovat za určitý předstupeň programu pomoci méně příznivým oblastem ve smyslu Nařízení Rady (EC) č.1257/1999). Kromě programu údržby zemědělských pozemků, byl uplatňován program podpory zalesňování, který hradil podnikatelům část nákladů spojenou s výsadbou lesa a s jeho ošetřováním. Velmi důležitým programem byla podpora ekologického zemědělství, resp. úhrada ekonomické újmy v důsledku uplatnění tohoto typu hospodaření.

Reakcí na nedostatek vlastního kapitálu zemědělských podniků na potřebné technologické investice se stal Podpůrný garanční rolnický a lesnický fond (PGRLF). Od roku 1994 byly poskytovány úvěrové garance a dotace na úroky z bankovních půjček ve prospěch modernizace zemědělských technologií. Tato nepřímá forma podpory byla rovněž zahrnuta do „Zákona o zemědělství“.

V poslední etapě, tj. od r. 1998 až po současnost zůstává hlavním cílem zemědělské politiky udržet současný rozměr a posílit výkonnost zemědělství. Zároveň byla zahájena jednání o vstupu ČR do EU, která si vyžádala vypracování předvstupního dokumentu o stavu zemědělství ke dni vstupu včetně návrhů jak daného stavu dosáhnout. Byla zpracována „Koncepce rezortní politiky ministerstva zemědělství na období před vstupem do Evropské unie“, která byla schválena usnesením vlády ČR č. 49/2000 a stala se výchozím bodem dalších opatření. Byla rozvržena do dvou časových etap. První na období 2000 - 2001, tzv. etapa „Revitalizace“ byla zaměřena na zotavení a stabilizaci agrárního sektoru a na institucionální přípravu na vstup. Druhé období od roku 2002 až do vstupu do EU, tzv. etapa

¹ NV č. 341/ 97 Sb. kterým se stanovují podpůrné programy k podpoře mimoprodukčních funkcí zemědělství, k podpoře aktivit podílejících se na údržbě krajiny a programy pomoci k podpoře méně příznivých oblastí pro rok 1998. V dalších letech bylo toto nařízení vlády každoročně aktualizováno a vydáváno pod následujícími čísly: NV č. 24/ 99 Sb., NV č. 344/ 99 Sb. a NV č. 505/ 2000 Sb.

„Adaptace“, byla zaměřena na co nejrychlejší plošné přizpůsobení agrárního sektoru podmínkám SZP ve všech jejích oblastech, tj. v oblasti strukturální, regionální, environmentální a oblasti rozvoje venkova.

V letech 1999 a 2000 byla podpůrná opatření doplněna programy podpory vápnění, zakládání porostů rychle rostoucích dřevin, zakládání prvků územních systémů ekologické stability (ÚSES) a zatravnění. Tyto programy nelze považovat za nosné, nicméně jejich význam nelze zpochybnit. (S výjimkou opatření směřujících k zatravnění a zakládání porostů rychle rostoucích dřevin, která budou mít kontinuitu v opatřeních HRDP budou ostatní programy řešeny zejména prostřednictvím Sektorového operačního programu.)

V roce 2001 došlo v rámci podpůrných opatření MZe k zásadní systémové změně. Nařízením vlády č. 505/2000 Sb., kterým se stanoví podpůrné programy k podpoře mimoprodukčních funkcí zemědělství, k podpoře aktivit podílejících se na udržování krajiny, programy pomoci méně příznivým oblastem (LFA), včetně kritérií pro jejich posuzování, došlo ke změně vymezení méně příznivých oblastí tak, aby se přiblížily kritériím uvedeným v čl. 16 až 20 Nařízení Rady (EC) č. 1257/1999. S výjimkou demografického kritéria a principu homogenizace vymezených území LFA toto nařízení vlády akceptovalo všechny základní principy citovaného NR. Zároveň byl zaveden vyrovnávací příspěvek ve prospěch takto vymezených méně příznivých oblastí, který je však vyplácen pouze na TTP. Tím je vyvíjen tlak na vyšší míru zatravnění, resp. snížení míry zornění a to právě v méně příznivých oblastech, kde je stupeň zornění nepřiměřeně vysoký. Cíl snížit míru zornění a více odlišit dotační podmínky pro podnikání v produkčních oblastech na straně jedné a v nepříznivých oblastech na straně druhé byl stimulován vynětím podpory orné půdy z uvedeného NV a jejím přesunem do jiného dotačního titulu - systému podpory pěstování plodin na orné půdě ve vazbě na uvádění půdy do klidu podle NV č. 86/2001 Sb. Tímto nařízením se stanovují podmínky pro poskytování finanční podpory za uvádění půdy do klidu, výše této finanční kompenzační podpory a zásady pro prodej řepky olejné vypěstované na půdě uváděné do klidu. V tomto systému platí jednotná sazba na ha orné půdy pro celé území ČR. Za uvedení půdy do klidu se považuje pro účely tohoto NV i trvalé zatravnění orné půdy nebo zalesnění zemědělských pozemků.

Druhou výraznou změnou v NV č. 505/2000 Sb. bylo zavedení programu údržby travních porostů pastvou hospodářských zvířat, který navazoval jak na původní program údržby travních porostů tak zejména na dotační titul 1.L., který MZe uplatňovalo v rámci Zásad, kterými se stanovují podmínky pro poskytování finančních podpor na základě podpůrných programů stanovených podle § 2 odst. 1 zákona 252/1997 Sb. pro rok 2000. Tak tento program motivoval zemědělce k tradičnímu, přirozenému obhospodařování travních porostů pastvou zvířat a k návratu zvířat do krajiny. V důsledku přijetí některých nevhodných transformačních opatření byla zvířata obvykle poražena.

V rámci NV č. 505/2000 Sb. byla kromě výše uvedených změn provedena systémová změna spočívající ve stanovení pevných sazeb podpor v Kč v přepočtu na plochu. Bylo upuštěno od netransparentního bodového systému, kdy sazby vycházely z bodového ohodnocení s tím, že hodnota bodu se měnila v závislosti na disponibilním objemu finančních prostředků. To prakticky znamenalo, že zemědělec při podání žádosti neznal celkový objem dotace v Kč, ale pouze počet bodů s přibližným oceněním jednoho bodu.

1.1 Aplikace přímých plateb v podmínkách ČR

Podle čl. 11, odst. 4 Nařízení Rady č. 1259/1999 se Česká republika rozhodla využít po vstupu do EU možnost aplikace zjednodušeného systému administrace přímých plateb, tzv. SAPS (Single Area Payment Scheme). Namísto standardního systému uplatňovaného prostřednictvím IACS (Integrovaný administrativní a kontrolní systém)², který přiznává platby v členění podle jednotlivých komodit, byl přijat systém, který vychází z principu vyplácení přímé platby zjednodušenou formou na ha tzv. užitě zemědělské půdy.

Základem zjednodušeného systému je to, že celý finanční objem přímých plateb, vypočtený jako součet nárokových plateb na jednotlivé komodity pro příslušný rok a krácený příslušnou sazbou (pro rok 2004 na 25 %), se rozdělí na každý hektar tzv. užitě výměry zemědělské půdy (zahrnuje ornou půdu, TTP, sady, chmelnice, vinice a zahrady). Zavedení zjednodušeného systému jednotných plateb na plochu by však bez dalších opatření poškozovalo pěstitele plodin, které nebyly zahrnuty do zjednodušeného systému. Proto tyto přímé platby budou doplňovány tzv. komplementárními platbami z národních zdrojů.

1.1.1 Základní parametry a podmínky vyplácení přímých plateb v ČR pro rok 2004³

Základní parametry a podmínky:

Objem finančních prostředků (ze zdrojů EU)	190,7 mil. eur
Výměra užitě zemědělské půdy	3 652 000 ha
Možná minimální výměra z.p.	1 ha
Minimální výměra pozemku pro speciální plodiny	0,1 ha
Povinná registrace půdních bloků	do 5. 12. 2003
Dodržování Zásad správné zemědělské praxe	
Možný, EU povolený objem komplementárních plateb (zdroje ČR)	7,6 mld. Kč
Navrhovaný objem komplementárních plateb	5,2 mld. Kč
- z toho na ohrožené komodity	1,417 mld. Kč
- z toho na ornou půdu	3,783 mld. Kč

² *Integrated Administration and Control System (IACS)*

³ *Údaje z materiálu MZe „Realizace zjednodušeného systému administrace přímých podpor v podmínkách českého zemědělství pro období 2004-2006“*

Ohrožené komodity:	chmel, osivo píceňin a lnu, KBTM, ovce a kozy, skot (VDJ k 31. 12. 03)
Výměra užitě orné půdy	2 253 598 ha

Návrh komplementárních plateb pro ohrožené komodity:

	<i>Národní limit</i>	<i>Platba</i>	<i>Celkem</i>
• Chmel	6 148 ha	4 320 Kč/ha	26,560 mil. Kč
• Osivo píceňin a lnu	10 160 t	2 480 Kč/t	26,437 mil. Kč
• KBTM	90 300 kusů	4 255 Kč/ks	381,517 mil. Kč
• Ovce a kozy	66 733 kusů	700 Kč/ks	46,713 mil. Kč
• Skot (VDJ)	1 101 637 VDJ	850 Kč/VDJ	936,391 mil. Kč
Platby celkem			1,417 mld. Kč

Z takto nastavených parametrů vyplývá, že přímá platba na hektar zemědělské půdy, hrazená ze zdrojů EU, se může pohybovat v rozmezí 1 560 až 1 700 Kč v závislosti na kurzu Kč vůči euru (30 – 32 Kč/euro). Komplementární platba v přepočtu na hektar orné půdy, hrazená z národních zdrojů může dospět až do výše 2 500 Kč.

1.2 Aplikace ostatních podpůrných opatření

Základními nástroji pro ostatní podpůrná opatření vedle přímých plateb jsou „Horizontální plán rozvoje (HRDP)⁴⁾“ a „Sektorový operační program (SOP)“ s označením „Rozvoj venkova a multifunkční zemědělství“. HRDP je obecně orientován na zachování zemědělství v méně příznivých oblastech, na zlepšení struktury pracovníků v zemědělství, na ochranu životního prostředí, na alternativní využívání půdního fondu a na zlepšování pozice producentů na trhu. Sektorový operační program je zaměřen na zvyšování dostupnosti kapitálu ve prospěch technologických inovací v zemědělství a zpracovatelském průmyslu, na podporu odbytových možností, na multisektorový rozvoj venkova, růst zaměstnanosti ve venkovském prostoru a na zvyšování dostupnosti informací.

2 Modelové propočty dopadů opatření SPZ na ekonomické výsledky hospodaření v rozdílných podmínkách

2.1 Analytická část

Na základě dostupných počítačových programů byla provedena jejich analýza z hlediska vhodnosti pro modelování dopadů SPZ. Byl zvolen program „MAX - počítačový systém pro výpočet příspěvků na úhradu u zemědělských výrobních postupů a plánování

⁴

Horizontal Rural Development Plan (HRDP)

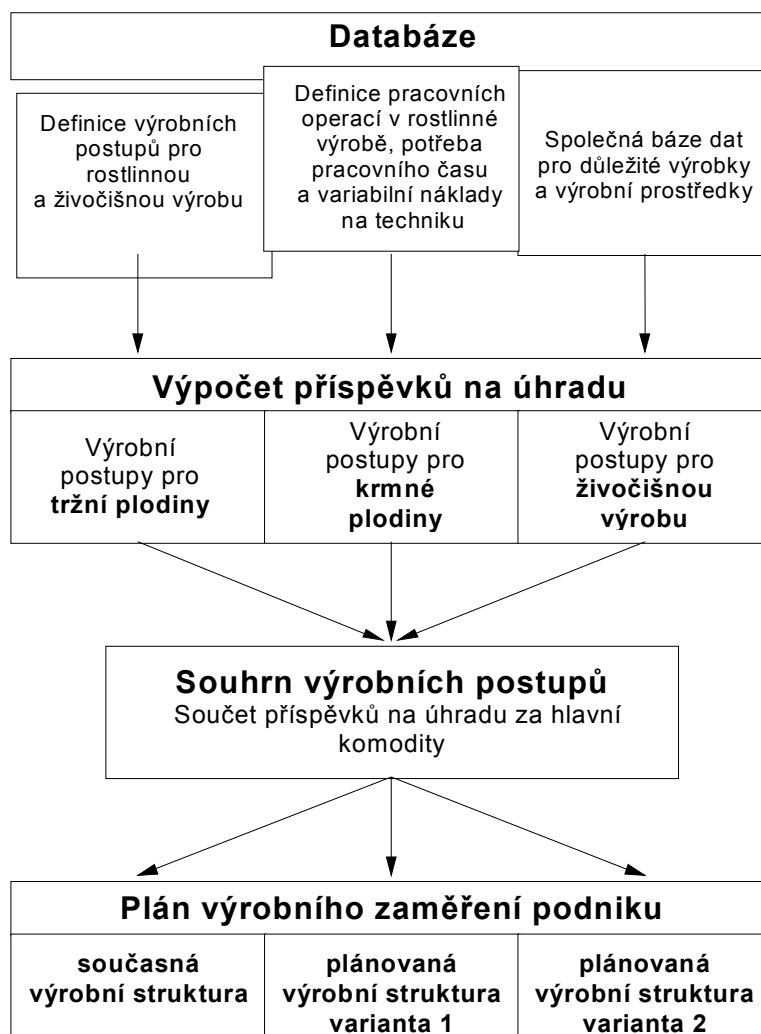
výrobní struktury zemědělského podniku“, který byl vyvinut pro potřeby poradenství v rámci společného česko-německého projektu rozvoje poradenského systému v ČR.

2.1.1 Stručný popis počítačového systému MAX

Jedná se o počítačový systém pro výpočet příspěvků na úhradu v členění na jednotlivé zemědělské výrobní postupy a pro plánování výrobní struktury zemědělského podniku, včetně databáze. Systém umožňuje výpočet příspěvku na úhradu a plánování výrobní struktury zemědělského podniku tzv. „metodou výpočtu srovnávacích příspěvků na úhradu pro jednotlivé varianty výrobní struktury“. Systém obsahuje databázi údajů o výrobcích a výrobních prostředcích, umožňující flexibilní propočty příspěvků na úhradu a rychlé přizpůsobení se modelu změněným výchozím podmínkám (např. cenovým). V modelu propočtené příspěvky na úhradu jsou automaticky přeneseny zpět do databáze a využity při plánování podnikové výrobní struktury s tím, že mohou být různě kombinovány.

Počítačový systém Max spočívá na v tabulkovém procesoru Excel 5.0. Pro jeho ovládání je možné využít většinu vestavěných funkcí. Pro podstatné ulehčení ovládání a zrychlení práce byly dodatečně naprogramovány některé pomocné funkce.

2.1.2 Struktura počítačového systému MAX

2.1.3 Metodický postup v systému MAX

Definice výrobního postupu

Z důvodu mnohostranné provázanosti jednotlivých výrobních odvětví je zemědělský podnik posuzován jako spojitý, úzce navazující organický celek. Důležitým předpokladem pro objektivní porovnání výrobních postupů je rozčlenění úzce navzájem souvisejících částí podniku na nejmenší produkční jednotky. V tomto smyslu nutno pohlížet na výrobní postup jako na nejmenší výrobní jednotku provozovanou podnikem.

Výrobní postup je obecně charakterizován veličinami, které se vztahují ke stejné kalkulační jednotci.

Kalkulace výrobních postupů v rostlinné výrobě

Pro kvantifikaci jednotlivých výrobních postupů v rostlinné výrobě jsou významné následující informace:

- druh plodiny, odrůda
- systém pěstování plodin
- výrobní ukazatele (výnos, kvalita, obsah živin)
- užití produkce (k prodeji, na krmení, na zelené hnojení)
- vstupy (hnojení, ochrana rostlin, pojištění, práce)
- ceny tržních produktů a výrobních prostředků
- mechanizace (druh, náklady vlastní, resp. z pronájmu strojů)

Výpočet příspěvku na úhradu je vždy vztahován k určitému výkonu, ke spotřebě konkrétních výrobních faktorů za určité časové období a k půdní výměře, tj. k určité kalkulační jednotce. V rostlinné výrobě se příspěvek na úhradu uvádí v přepočtu na jeden hektar a příslušný rok.

2.1.4 Základní členění příspěvku na úhradu

Tržní výkony

Tržní výkony výrobního postupu v rostlinné výrobě jsou dány:

- tržní produkcí oceněnou příslušnou cenou na trhu (fco podnik)
- výší přímé podpory na ha pěstované plodiny (pokud jsou vypláceny).

Variabilní náklady

Osiva

Pokud se nakupuje osivo a sadba, dosazuje se do propočtu tržní cena. Při vyjádření nákladů na vlastní osiva se postupuje tak, že se přičte k tržní ceně obilí přírážka ve výši cca 20 %, jež v sobě zahrnuje náklady na úpravu osiva, hodnotu mořidla a normativ ztráty.

Hnojiva

U hnojení se rozlišuje skutečná spotřeba živin, jež byla aplikována k plodině a celková normativní potřeba živin odebíraná plodinou z půdy.

Chemická ochrana rostlin

Náklady na ochranu rostlin v přepočtu na ha se odvozují od použitého množství přípravků a jejich cen. Náklady na aplikaci se zohledňují při výpočtu variabilních nákladů za práci stroje (popř. cenou za provedené služby). Náklady na ošetření osiv a sadby (moření) se uvádějí jen tehdy, pokud nejsou zahrnuty do nákladů na osiva a sadbu.

Služby od cizích

Zahrnují náklady na služby v případě práce strojů ve mzdě, na odbornou činnost podniků služeb apod.

Mzdy pomocné činnosti

Zahrnují náklady za manuální práci zaměstnanců, včetně sociálního a zdravotního pojištění, které jsou přiřaditelné k výrobnímu postupu a součástí příslušné technologie (sázení, sběr, okopávka, třídění atd.)

Variabilní náklady na techniku

U vlastní mechanizace se kalkulují jen variabilní náklady. Potřeba času na obsluhu vlastních strojů se vyjadřuje v naturálních jednotkách, tj. počtem pracovních hodin.

Ostatní variabilní náklady (příklady)

Pojištění proti živelným pohromám

Vyjadřuje se normativně ve výši 1,5 % tržní produkce

Sušení

Náklady na sušení obilovin jsou kalkulovány ve výši 60 Kč za 1 t a v závislosti na % potřebného snížení. Předpokládá se, že ročně v průměru je třeba 25 % sklizeného množství obilovin dosoušet.

Skladování, konzervace, posklizňová úprava

Náklady na skladování, konzervaci, posklizňovou úpravu se uvádějí v přepočtu na zvolené jednotky (např. ha a rok).

Odbytové náklady

Tyto náklady je nutno také zohlednit. Je však většinou jednodušší je odečíst hned od ceny a tržní výkony odvozovat z ceny fco podniku, tzn., že dopravné je hrazeno odběratelem.

Shrnutí

Program MAX pracuje v prostředí EXCEL, které pro tyto účely operuje s vestavěnými funkcemi a makry, což umožňuje pracovat s tímto programem interaktivně bez účasti programátora. Program MAX byl pro potřeby vlastního řešení zadaného úkolu vhodně modifikován. Takto upravený program MAX jednak umožňuje vyhodnocovat ekonomiku konkrétního zemědělského podniku, ale při standardizaci určitých ekonomických parametrů i vzájemné porovnávání podniků na horizontální úrovni. Pro dané konkrétní potřeby bylo navrženo podstatné zjednodušení programu MAX tak, aby bylo možno v podnicích na základě zjištěných výrobně ekonomických dat modelovat dopady přijatých opatření na výsledky

hospodaření včetně posouzení váhy poskytovaných podpor v závislosti na rozdílných půdně klimatických podmínkách.

3 Realizační část

Program MAX byl zjednodušen tak, aby umožnil posouzení hospodářského výsledku v závislosti na příslušné struktuře výrobních odvětví v konkrétním podniku. Struktura dat je uvedena v tab. 1. K vyjádření hospodářského výsledku je možné u jednotlivých výrobních postupů buď použít dat za konkrétní podnik nebo normativních hodnot platných pro danou oblast a příslušnou intenzitu produkce. Pro posouzení vlivu podpor na hospodářský výsledek podniku byl vyvinut samostatný modul.

Tab. 1- Struktura dat pro posouzení hospodářského výsledku zemědělského podniku

Výrobní postup	výměra	TRŽBY CELKEM	Variabilní náklady celkem	Příspěvek na úhradu	Průměrná hodnota fixních nákladů	Náklady celkem	Hospodářský výsledek na jednotku
jednotka	Ha (ks/um)*	Kč/ha (ks/um)	Kč/ha (ks/um)	Kč/ha (ks/um)	Kč/ha (ks/um)	Kč/ha (ks/um)	Kč
Pšenice ozimá							
Pšenice jarní							
Žito							
Ječmen ozimý							
Ječmen jarní							
Oves							
Tritikále							
Kukuřice na siláž							
Jednoleté píce							
Vojtěška							
Jetel							
Trávy na zeleno							
Louka - senáž							
Louka - seno							
Pastva							
Sláma lisovaná							
Dojnice							
Býci							
Telata							
Jalovice							
Ovce							
KBTM							
Jalovice KBTM							
Kozy							
Výkrm prasat							
Porodna prasnic							
Celkem							

* (ks/um) – počet kusů zvířat na 1 ustájovací místo

3.1 Kalkulace dopadů podpor na hospodářské výsledky zemědělských podniků hospodařících v rozdílných podmínkách

Metodický postup kalkulace

Z hlediska dostupnosti údajů z konkrétních zemědělských podniků byl vybrán Pardubický kraj, kde byly nashromážděny dobré zkušenosti z hlediska spolupráce s privátními poradenskými firmami (AgroKonzulta Žamberk, s. r. o. a Poradenské pracoviště

Zemědělského výzkumného ústavu Kroměříž, s. r. o.). Pardubický kraj není sice příliš členitý, ale zahrnuje jak produkční oblasti tak znevýhodněné oblasti.

Znevýhodněné, resp. méně příznivé oblasti zahrnují přibližně 37 % zemědělské půdy kraje. Konkrétní situace v členění podle okresů je uvedena v tab.2.

Tab. 2- Předpokládaný rozsah znevýhodněných a produkčních oblastí (rok 2004⁵)

OKRES	Horské oblasti	Ostatní LFA	LFA celkem	Produkční oblasti
Podíl na zemědělské půdě okresu v %				
Chrudim	10	25	35	65
Pardubice	0	0	0	100
Svitavy	14	36	50	50
Ústí nad Orlicí	24	29	53	47
Celkem	13	24	38	62

Pramen: Návrh HRDP (k 21.3.2003), vlastní propočty VUZE

Rozsah oblastí s nárokem na vyrovnávací příplatky oproti situaci v roce 2003 se v roce 2004 sníží přibližně o 6 % . Poněkud se zvýšila plocha zařazená do horské oblasti, zejména v okresech Ústí nad Orlicí a Chrudim. Vlivem odlišné metodiky (území obce bylo základní územní statistickou jednotkou, jednalo se o vytváření větších celků pro zařazení do LFA a bylo použito přísnějšího evropského kritéria) se snížil rozsah tzv. ostatních ploch LFA v rámci sledovaného kraje.

Modelové podniky byly vybrány z okresu Ústí nad Orlicí, neboť v rámci tohoto okresu jsou rovnoměrně zastoupeny jak oblasti LFA tak produkční oblasti. Celkem 53 % zemědělské půdy bude zahrnuto do oblastí LFA, z toho 24 % do oblasti horské a 29 % do ostatních oblastí LFA. Zbývajících 47% podíl zemědělské půdy okresu náleží do produkční oblasti. V rámci tohoto okresu byly vybrány následující typové podniky:

- Podnik H – hospodařící v horské oblasti
- Podnik O – hospodařící v ostatní znevýhodněné oblasti
- Podnik přechodný – hospodařící v přechodné oblasti mezi LFA a produkční oblastí
- Podnik produkční – hospodařící v produkční oblasti

Parametry konkrétních podniků (neidentifikováno v souladu se zákonem o ochraně individuálních dat)

⁵ *Kritéria pro zařazení do LFA v rámci HRDP:*

Horská oblast: Průměrná nadmořská výška obce ≥ 600 m.n.v. nebo průměrná nadmořská výška $500 < 600$ m.n.v. při svažitosti 7° na ploše > 50 % z celkové výměry z.p. v obci.

Ostatní LFA: Ucelená území v rámci okresu, resp. kraje s průměrnou výnosností pod 34 bodů (daná úroveň představuje 80 % průměru za ČR celkem). Hustota obyvatelstva je nižší než pod 75 obyvatel na km². Podíl zemědělců na ekonomicky aktivním obyvatelstvu je větší než 6%..

Následuje přehled celkové výměry obhospodařované půdy a stavů zvířat v konkrétních typových podnicích:

1. Podnik_H (horský)
celková výměra: 1433 ha
z toho: 228 ha orné půdy
1205 ha TTP
celkový stav DJ: 672
2. Podnik_O (náležející mezi ostatní LFA)
celková výměra: 1189 ha
z toho: 781 ha orné půdy
408 ha TTP
celkový stav DJ: 686
3. Podnik_přechodný
celková výměra: 3088
z toho: 2574 ha orné půdy
512 ha TTP
oblast náležející do ostatní LFA: 184 ha
z toho: 26 ha TTP
celkový stav DJ: 1503
4. Podnik_produkční
celková výměra: 1859 ha
z toho: 1693 ha orné půdy
166 ha TTP
celkový stav DJ: 1140

Ve výše uvedených podnicích byly s managementem podniku vyplněny údaje do formulářů počítačového programu. Bylo snahou získat maximum ekonomických dat z konkrétních podniků a pokud data nebyla k dispozici byla doplněna do programu normativně po odsouhlasení managementem. Po propočtech byly následně prodiskutovány případné nesrovnatelnosti a provedeno vlastní vyhodnocení při následující struktuře:

- a) Nejdříve byl proveden propočet ekonomického výsledku daných typů zemědělských podniků na základě existujících aktuálních cen zemědělských výrobců. Aktuální hospodářský výsledek by tedy měl odpovídat realitě podniku tak jak hospodaří za současných podmínek a realizuje svojí produkci.
- b) V druhém kroku byl proveden propočet na základě průměrných cen zemědělských výrobců (ceny za I. pololetí 2003 dle ČSÚ), takže byl z propočtu vyloučen faktor rozdílné tvorby cen.
- c) Závěrem byla provedena analýza získaných dat a vysloveny stručné závěry.

4 *Kvantifikace dopadů opatření SZP na hospodářské výsledky zemědělských podniků hospodařících v různých podmínkách a zobecnění výsledků z modelových propočtů*

4.1 Ekonomické výsledky za vybrané tržní plodiny v podnicích hospodařících v různých půdně klimatických podmínkách

Půdně klimatické podmínky zásadním způsobem určují výhodnost pěstování jednotlivých plodin. Z následující tab.3 je zřejmé, že např.možnosti pro pěstování různých tržních plodin v horské oblasti LFA jsou nepoměrně menší než v podnicích hospodařících v příznivějších oblastech. Neexistuje zásadní rozdíl mezi počtem pěstovaných plodin u podniku náležejících do ostatní oblasti LFA a podnikem v produkční oblasti, rozdílný byl ale sortiment pěstovaných plodin. Pro produkční oblasti bylo jednoznačně finančně výhodné pěstování cukrové řepy a máku.

Tab.-3 - Srovnání výsledků podniků hospodařících v různých půdně klimatických podmínkách za vybrané tržní plodiny

Výrobní postup	Výměra	TRŽBY CELKEM	Variabilní náklady celkem	Příspěvek na úhradu	Průměrná hodnota fixních nákladů	NÁKLADY CELKEM	Hospodářský výsledek na jednotku	Hospodářský výsledek typových podniků, aktuální stav bez podpor z EU
jednotka	ha ks/um*	Kč/ha (ks/um)	Kč/ha (ks/um)	Kč/ha (ks/um)	Kč/ha (ks/um)	Kč/ha (ks/um)	Kč	Kč
Podnik_H								
Pšenice ozimá	40	9 030	6 991	2 039	3 542	10 533	-1 503	-60 126
Pšenice jarní	0	0	0	0	0	0	0	0
Žito	25	12 271	7 067	5 204	3 786	10 853	1 418	35 462
Ječmen ozimý	0	0	0	0	0	0	0	0
Ječmen jarní	35	9 247	6 991	2 256	3 542	10 533	-1 286	-45 015
Oves	30	10 122	7 067	3 055	3 786	10 853	-731	-21 915
Tritikále	70	9 247	6 991	2 256	3 542	10 533	-1 286	-90 031
								-181 626
Podnik_O								
Pšenice ozimá	116	13 050	10 515	2 535	4 112	14 627	-1 577	-182 939
Ječmen jarní	100	13 860	9 265	4 595	3 863	13 128	732	73 179
Oves	50	11 568	7 943	3 625	4 112	12 055	-487	-24 358
Kukuřice zrno	40	26 660	18 774	7 886	6 060	24 834	1 826	73 051
Tritikále	110	12 672	10 274	2 398	4 112	14 386	-1 714	-188 547
Hrách	50	12 805	10 748	2 057	4 609	15 357	-2 552	-127 607
Řepka	70	22 599	17 322	5 277	4 609	21 931	668	46 765
Brambory	35	145 080	79 307	65 773	5 107	84 414	60 666	720 520
								390 063
Podnik_prechodný								
Pšenice ozimá	620	17 909	12 368	5 541	7 130	19 498	-1 589	-985 198
Ječmen ozimý	56	15 000	9 553	5 447	6 745	16 298	-1 298	-72 701
Ječmen jarní	362	20 025	11 776	8 249	6 360	18 136	1 889	683 697
Oves	0	0	0	0	0	0	0	0
Kukuřice zrno	46	21 328	21 932	-604	7 900	29 832	-8 504	-391 164
Tritikále	235	13 210	8 607	4 603	6 745	15 352	-2 142	-503 340
Řepka	10	26 366	15 296	11 070	8 284	23 580	2 786	27 855
Mák	27	19 088	10 375	8 713	9 374	19 749	-661	-17 844
Cukrovka	147	50 105	25 313	24 792	8 284	33 597	16 508	2 426 634
Brambory	30	108 810	73 513	35 297	6 745	80 258	28 552	856 554
Úhor	250	20 360	12 762	7 598	7 261	20 022	337	84 309
								2 108 803
Podnik_produkční								
Pšenice ozimá	300	21 450	14 216	7 234	6 603	20 818	632	189 457
Pšenice jarní	150	16 800	11 248	5 552	6 281	17 529	-729	-109 355
Žito	40	13 020	7 683	5 337	5 316	13 000	20	810
Ječmen ozimý	125	16 120	11 229	4 891	6 281	17 510	-1 390	-173 786
Ječmen jarní	105	16 920	9 729	7 191	5 316	15 045	1 875	196 876
Kukuřice zrno	120	24 300	20 668	3 632	7 228	27 896	-3 596	-431 519
Tritikále	45	14 000	10 165	3 835	5 638	15 803	-1 803	-81 129
Hrách	35	15 750	13 099	2 651	7 228	20 327	-4 577	-160 207
Řepka	81	22 400	11 301	11 099	6 281	17 583	4 817	390 209
Mák	58	35 000	8 408	26 592	6 603	15 011	19 989	1 159 381
Cukrovka	70	53 900	29 496	24 404	6 925	36 420	17 480	1 223 576
Slunečnice	45	19 500	11 906	7 594	5 960	17 866	1 634	73 548
Úhor	140	18 614	3 750	14 865	6 069	9 819	8 796	1 231 406
Tržní plodiny celkem								3 509 266

* (ks/um) – počet kusů zvířat na 1 ustájovací místo

Dále je z tab. 3 zřejmý trend ke zlepšujícímu se hospodářskému výsledku v závislosti na kvalitě půdně klimatických podmínek. Jestliže podnik hospodařící v horské oblasti vykazoval

ztrátu z produkce tržních plodin ve výši cca 181 tis. Kč, potom podnik v produkční oblasti vykázal z této produkce zisk ve výši cca 3,5 mil. Kč.

4.2 Ekonomické výsledky za vybrané kategorie skotu v podnicích v rozdílných půdně klimatických podmínkách

Tab. 4 - Srovnání výsledků podniků chovajících skot v různých podmínkách s vyloučením nákladů na objemná krmiva

Výrobní postup	Stavy	TRŽBY CELKEM	Variabilní náklady celkem	Příspěvek na úhradu	Prům. hodn.fix. nákl.	NÁKLADY CELKEM	Hospodářský výsledek na jednotku	Hospodářský výsledek typových podniků, aktuální stav bez dotací z EU
jednotka	ha ks/um*	Kč/ha (ks/um)	Kč/ha (ks/um)	Kč/ha (ks/um)	Kč/ha (ks/um)	Kč/ha (ks/um)	Kč	Kč
Podnik_H								
Dojnice	320	40 553	20 953	19 599	5 000	25 953	14 599	4 671 796
Býci	100	20 778	292	20 486	31	323	20 455	2 045 478
Telata	120	17 877	9 641	8 235	7 500	17 141	735	88 257
Jalovice	250	12 049	7 131	4 918	5 000	12 131	-82	-20 511
KBTM	30	16 225	8 200	8 025	1 000	9 200	7 025	210 750
Celkem								6 995 769
Podnik_O								
Dojnice	400	47 492	34 170	13 322	3 600	37 770	9 722	3 888 757
Telata	90	22 372	11 323	11 049	908	12 231	10 141	912 645
Jalovice	300	15 558	12 355	3 203	3 048	15 403	155	46 592
Celkem								4 847 995
Podnik_přechodný								
Dojnice	1 140	58 839	32 007	26 831	7 920	39 927	18 911	21 558 936
Telata	300	18 153	12 221	5 932	908	13 129	5 024	1 507 170
Jalovice	430	15 558	13 136	2 422	3 048	16 184	-626	-268 972
KBTM	25	16 500	8 353	8 148	5 000	13 353	3 148	78 688
Celkem								22 875 821
Podnik_produkční								
Dojnice	553	56 645	36 050	20 595	10 000	46 050	10 595	5 859 081
Býci	264	20 186	11 817	8 369	5 000	16 817	3 369	889 396
Telata	170	18 153	9 641	8 512	7 500	17 141	1 012	172 046
Jalovice	255	13 763	13 136	627	3 048	16 184	-2 421	-617 232
KBTM	25	16 500	8 353	8 148	5 000	13 353	3 148	78 688
Celkem								6 381 978

* (ks/um) – počet kusů zvířat na 1 ustájovací místo

Z výsledků dosahovaných u jednotlivých kategorií skotu bez zahrnutí nákladů na objemná krmiva je zřejmé, že s výjimkou jalovic byl u všech kategorií skotu dosahován pozitivní hospodářský výsledek. Toto hodnocení bez zahrnutí nákladů na objemná krmiva však nemá praktický smysl.

4.3 Náklady na výrobu objemných krmiv v podnicích hospodařících v různých půdně klimatických podmínkách

Tab. 5 – Srovnání nákladů na produkci objemných krmiv v podnicích hospodařících v různých půdně klimatických podmínkách

Výrobní postup	Výměra	Variabilní náklady celkem	Průměrná hodnota fixních nákladů	NÁKLADY CELKEM	Náklad na jednotku	Náklady celkem
jednotka	Ha ks/um	Kč/ha (ks/um)	Kč/ha (ks/um)	Kč/ha (ks/um)	Kč	Kč
Podnik_horský						
Kukuřice siláž	47	11 673	4 140	15 813	-15 812	-743 177
Jednoleté píce	50	7 910	4 370	12 280	-12 279	-613 953
Jetel	50	2 039	3 818	5 857	-5 856	-292 780
Louka - senáž	466	5 086	3 956	9 042	-9 041	-4 212 939
Louka - seno	120	3 766	3 680	7 446	-7 445	-893 352
Pastva	500	2 220	4 094	6 314	-6 313	-3 156 370
Sláma lisovaná	170	2 834	0	2 834	-2 834	-481 761
Celkem						-10 394 333
Podnik_ostatní LFA						
Kukuřice siláž	70	12 332	3 755	16 087	-16 086	-1 126 033
Jednoleté píce	50	6 235	3 896	10 131	-10 130	-506 491
Jetel	50	11 349	4 459	15 808	-15 807	-790 354
Louka - senáž	218	6 435	3 755	10 190	-10 189	-2 221 140
Louka - seno	120	4 733	3 755	8 488	-8 487	-1 018 478
Pastva	70	1 156	3 896	5 052	-5 051	-353 539
Sláma stohovaná	270	1 833	0	1 833	-1 833	-494 925
Sláma lisovaná	30	2 253	0	2 253	-2 253	-67 595
Celkem						-6 578 555
Podnik_přechodný						
Kukuřice siláž	440	19 631	6 535	26 166	-26 165	-11 512 406
Jetel	351	11 638	7 987	19 625	-19 624	-6 888 035
Louka - seno	511	3 644	6 244	9 888	-9 887	-5 052 114
Sláma stohovaná	573	1 148	0	1 148	-1 147	-657 233
Sláma lisovaná	500	1 563	0	1 563	-1 562	-781 249
Celkem						-24 891 037
Podnik_produkční						
Kukuřice siláž	180	14 779	5 462	20 241	-20 241	-3 643 316
Jetel	170	12 370	6 676	19 046	-19 046	-3 237 755
Louka - seno	166	6 971	5 219	12 191	-12 191	-2 023 658
Sláma stohovaná	80	1 148	0	1 148	-1 147	-91 760
Sláma lisovaná	685	1 913	0	1 913	-1 912	-1 310 061
Celkem						-10 306 550

* (ks/um) – počet kusů zvířat na 1 ustájovací místo

Z tab. 5 je zřejmá značná rozdílnost ve výši celkových nákladů na objemná krmiva mezi podniky hospodařícími v rozdílných podmínkách, ale i ve výši nákladů na jednotlivá objemná krmiva. Např. nejnižší náklad vztažený na 1 ha byl zjištěn v podniku hospodařícím v horské oblasti u produkce kukuřičné siláže ve výši cca 16 tis. Kč, zatímco v podniku hospodařícím v přechodné oblasti to bylo více než 26 tis. Kč.

4.4 Vyhodnocení výsledků hospodaření v chovu skotu v podnicích hospodařících v různých půdně klimatických podmínkách

Aby bylo možné provést srovnání hospodářského výsledku mezi jednotlivými typovými podniky byla při započtení nákladů na objemná krmiva zároveň provedena kalkulace na 1 DJ v Kč.

Tab. 6 - Vliv nákladů objemných krmiv na hospodářský výsledek v chovu skotu

	Hospodářský výsledek bez nákladů na objemná krmiva	Náklady na objem. krmiva	Hospodářský výsledek z chovu skotu se zahrnutím nákladů na objemná krmiva
	Kč/DJ	Kč/DJ	Kč/DJ
Podnik horský	10 410	-15 468	-5 058
Podnik v ostatní LFA	6 761	-9 593	-2 832
Podnik přechodný	15 224	-16 565	-1 341
Podnik produkční	5 596	-9 037	-3 441

Ze srovnání mezi jednotlivými typy podniků vyplývá, že při započtení nákladů na objemná krmiva všechny typové podniky vykázaly ztrátovost v odvětví chovu skotu. Nejvyšší ztráta byla zjištěna u podniku hospodařícím v horské oblasti LFA ve výši 5 058 Kč/DJ, nejnižší ztráta v podniku hospodařícím v přechodné oblasti LFA ve výši 1 341 Kč/DJ. Podnik hospodařící v produkční oblasti vykázal druhou nejvyšší ztrátu, která byla především dána nižším objemem zisku v Kč v přepočtu na 1DJ.

4.5 Modelový propočet dopadu stávajících podpor a předpokládaných podpor po vstupu do EU v roce 2004 na hospodářský výsledek

Modelový propočet dopadů jednotlivých opatření SZP na ekonomické výsledky podniků hospodařících v rozdílných podmínkách vycházel z následujícího metodického přístupu:

K hospodářskému výsledku podniku se zahrnuly podpory, které podnik obdržel v roce 2002. V dalším kroku byl proveden odhad podpor pro rok 2004 podle zjednodušených pravidel vyplácení přímých plateb, tj. podle aktuálního odhadu výše platby z měsíce října 2003 (dle sazeb uvedených na str. 7). Pro komplementární platbu byla použita sazba 1 815 Kč na 1 ha orné půdy a 1 600 Kč na 1 ha užití zemědělské půdy, která bude hrazena ze zdrojů EU. Tyto sazby podpor byly zadány do počítačového programu a jejich výpočet probíhal automaticky pro každý podnik. Další podpora byla uplatněna z HRDP pro

znevýhodněné oblasti (verze na webové stránce Internetu MZe ČR z měsíce října 2003), kde pro trvalé travní porosty v horské oblasti se počítá se sazbou 4 460 Kč na 1 ha, pro ostatní oblast LFA byla sazba stanovena na 3 320 Kč na 1 ha a pro specifické oblasti LFA činí sazba 3 420 Kč v přepočtu na 1 ha. Počítačový program pro modelový propočet zahrnuje databázi katastrů znevýhodněných oblastí a počítá podle zadaných sazeb, čísel a názvů katastrů výši úhrady.

Tab. 7 - Dopad stávající výše podpor a podpor vyplácených v roce 2004 na hospodářské výsledky modelových podniků

	Podpory 2002	Podpory 2004	Hospodářský výsledek (bez podpor ze zdrojů EU)	Hospodářský výsledek včetně podpory ze zdrojů EU
	Kč/ha	Kč/ha	Kč/ha	Kč/ha
Podnik_horský	3768	5830	-2618	3212
Podnik_v ostatní LFA	2158	3918	-1 305	2 614
Podnik_přechodný	1814	3013	672	3685
Podnik_produkční	1522	3222	-223	2999

Z porovnání výše podpor v přepočtu na 1 ha vyplývá, že po vstupu do EU by se podpory do českého zemědělství ve srovnání se současným stavem měly zvyšovat ve všech modelových podnicích, ale odlišnou mírou v závislosti na půdně klimatických podmínkách. K nejvyššímu nárůstu podpor ve srovnání s rokem 2002 ve výši 2062 Kč na 1 ha by mělo docházet v podniku hospodařícím v horské oblasti, prakticky ke stejnému přírůstku podpor (cca 1 760 Kč/ha) v podniku hospodařícím v ostatní oblasti LFA. Pro podnik hospodařící v produkční oblasti vychází přírůstek na cca 1700 Kč/ha. Nejnižší nárůst vykazuje v pro podnik hospodařící v přechodné oblasti na úrovni cca 1200 Kč /ha. Po zahrnutí nárokových podpor ze zdrojů EU do hospodářského výsledku by podnik hospodařící v ostatní oblasti LFA dosáhl nejlepšího hospodářského výsledku ve výši 3 685 Kč/ha. Typický podnik v horské výrobní oblasti okresu Ústí nad Orlicí by díky nejvyšší podpoře mohl dospět k hospodářskému výsledku na úrovni 3 200 Kč/ha a podnik hospodařící v ostatní oblasti LFA k hospodářskému výsledku 2600 Kč/ha.

Přes určité kolísání ukazatele hospodářského výsledku je zřejmé, že nastavení podpor bylo zvoleno tak, aby vyrovnalo existující znevýhodnění oblastí zahrnutých do LFA.

5 Závěry

Použitá metoda pro modelové propočty, která vychází z výběru typického podniku pro danou oblast je schopna poskytnout řadu cenných informací, kterých lze nejen využít pro potřeby poradenství, ale i pro srovnání a vyhodnocování hospodářských výsledků konkrétních zemědělských podniků. V tomto případě byly zvoleny podniky s mírně nadprůměrnou úrovní hospodaření, u kterých lze předpokládat, že budou konkurenceschopné i po vstupu do EU a uchovají si svoji existenci i z dlouhodobějšího pohledu.

Tak např. podnik v horské oblasti hospodařil se značnou ztrátou, která byla prakticky vyrovnána podporami, zejména z titulu zařazení do horské oblasti LFA. Z analýzy existující ztráty vyplývá, že:

- vlastní ekonomika odvětví chovu skotu je na dobré úrovni,
- podstatná část vzniklé ztráty je dána náklady na objemná krmiva. Modelový podnik obhospodařuje celkem 1200 ha trvalých travních porostů vyloženě extenzivním způsobem, který je však z hlediska údržby krajiny velice žádoucí. Daný systém hospodaření je v souladu s Evropským modelem zemědělství a bude přednostně podporován ze zdrojů EU.

Znamená to, že podniky s obdobnou úrovní hospodaření v dané oblasti sice z vlastní zemědělské činnosti nevytvářejí zisk, ale spolu s poskytnutými podporami zajišťují celospolečenské potřeby z hlediska rozvoje multifunkčního zemědělství, včetně zachování osídlení a údržby krajiny.

Pokud by byl zahrnut do šetření podnik z podprůměrnými ekonomickými výsledky, tj. podnik s vyšší ztrátou, potom by poskytované podpory postačovaly jenom k pokrytí ztrát a podnik by nevytvářel potřebné zdroje na vlastní reprodukci. Závěr by potom vyzněl v tom směru, že takto hospodařící podniky nemají reálné předpoklady vytvářet zisk a zvyšoval by se jen tlak ve směru dalšího růstu podpor, aniž by byla zajištěna životaschopnost podniků hospodařících v těchto nepříznivých oblastech.

Podnik v ostatní oblasti LFA sice hospodařil s nižší ztrátou než podnik v horské oblasti, ale ve srovnání s ním bude získávat méně podpor, což znamenalo, že konečný hospodářský výsledek po započtení podpor EU byl ve srovnání s ostatními podniky hospodařícími v rozdílných přírodních podmínkách prakticky nejnižší. Lze předpokládat, že podniky hospodařící v ostatních oblastech LFA s horšími půdně klimatickými podmínkami mohou do budoucna vykazovat horší hospodářské výsledky v důsledku neuspokojivé úrovně hektarových výnosů v rostlinné produkci a nižšího objemu podpor.

Daný závěr potvrzuje i podnik hospodařící v přechodné oblasti, který i bez kompenzace příjmu podporami pro znevýhodněné oblasti dosahoval díky dobré úrovni hektarových výnosů v rostlinné produkci dostatečných tržeb a hospodařil s kladným hospodářským výsledkem.

U podniku v produkční oblasti jsou podmínky hospodaření podstatně výhodnější, což také dokazují celkové tržby z rostlinné produkci ve výši 3,5 mil. Kč, přičemž ale celkový hospodářský výsledek vykázal mírnou ztrátu. Daný stav je způsobován ztrátovostí v chovu skotu na úrovni cca 3000 Kč v přepočtu na 1 DJ po započtení nákladů na objemná krmiva. Pokud by byla tato ztráta snížena o 50 %, což je nejen možné, ale do budoucna i nutné, potom by tento podnik dosahoval nejlepších hospodářských výsledků a získaných podpor by mohl plně využít ve prospěch rozvoje podnikání.

Lze uzavřít, že zatímco podpory do horských a jiných znevýhodněných oblastí jsou vysloveně existenční nutností, pokud mají být i tyto oblasti celoplošně obhospodařovány a plnit potřebné mimoprodukční funkce, podpory v produkčních oblastech nepochybně poslouží k rozvoji podnikání s tendencí pro postupný útlum podpor v závislosti na snižujícím se rozměru ztrát.

Z uvedených příkladů vyplývá, že i když byly vybrány podniky s dobrou úrovní managementu, provozují stále ještě činnosti, které bude nutné racionalizovat, aby si vytvářely dobré předpoklady pro rozvoj podnikatelských aktivit a posilování jejich konkurenceschopnosti. Znamená to, že např. podnik hospodařící v horské oblasti s vysokým podílem trvalých travních porostů, se bude muset mj. zaměřit na snižování ztrát z extenzivního způsobu obhospodařování těchto porostů. Podnik v produkční oblasti bude muset racionalizovat produkci krmiv a dosahovat vyšších tržeb z chovu skotu.

Použité zkratky

AGC	Agrocenzus
CPV	ceny průmyslových výrobců
CZV	ceny zemědělských výrobců
č. ž.	čisté živiny
ČSN	Česká státní norma (česká technická norma)
ČÚZK	Český úřad zeměměřický a katastrální
DJ	dobytčí jednotka
EK	Evropská komise
ES	Evropské společenství
EU	Evropská unie
EUR	Společná měna Evropské měnové unie platnost od 1. 1. 1999
EUROSTAT	Evropské statistické centrum
FADN	Farm Accountancy Data Network (Sít' testovacích podniků)
GATT	General Agreement on Tariffs and Trade (Všeobecná dohoda o clech a obchodu)
HDP	hrubý domácí produkt
HIM	hmotný investiční majetek
HPH	hrubá přidaná hodnota
HRDP	Horizontal Rural Development Plan (Horizontální plán rozvoje venkova)
CHKO	chráněná krajinná oblast
IACS	Integrated Administrative and Control System (Integrovaný administrativní a kontrolní systém)
KBTPM	krávy bez tržní produkce mléka
LFA	Less Favoured Areas (méně příznivé oblasti)
LPF	lesní půdní fond
MJ	měrná jednotka
MZLU	Mendelova zemědělská a lesnická univerzita v Brně
MZV	Ministerstvo zahraničních věcí
MŽP	Ministerstvo životního prostředí
NPK	Spotřeba čistých živin (dusík - fosfor – draslík)
NUTS	Nomenclature des unités territoriales statistique (územní statistické jednotky)
NV	nařízení vlády
PF ČR	Pozemkový fond ČR
PFO	podniky fyzických osob
PGRLF	Podpůrný a garanční rolnický a lesnický fond
Phare	Poland and Hungary Assistance for Restructuring Economy (Pomoc pro Polsko a Maďarsko na restrukturalizaci ekonomiky)
PHM	pohonné hmoty a mazadla
PHO	pásma hygienické ochrany
PK ČR	Potravinářská komora ČR
POR	přípravky na ochranu rostlin
PPO	podniky právnických osob
RV	rostlinná výroba
s. r. o.	společnost s ručením omezeným
SAPARD	Special Accession Programme for Agriculture and Rural Development (Speciální předvstupní program rozvoje zemědělství a rozvoj venkova)
SOP	Sektorový operační plán
SZIF	Státní zemědělský intervenční fond

SZP	Společná zemědělská politika
SZÚ	Souhrnný zemědělský účet
TOZ	trvale se obracející zásoby
TTP	trvalé travní porosty
ÚSES	Územní systém ekologické stability
ÚZPI	Ústav zemědělských a potravinářských informací
VÚZT	Výzkumný ústav zemědělské techniky
VÚŽV	Výzkumný ústav živočišné výroby
ZA MZe	Zemědělská agentura MZe
ZCHÚ	zvláště chráněné území
ZPF	zemědělský půdní fond
ž. hm.	živá hmotnost
ŽV	živočišná výroba

Seznam použité literatury

1. Horizontální plán rozvoje venkova ČR pro období 2004 – 2006 (návrh), Internetové stránky MZe ČR, 2003
2. HUIT, M., SICHLER, G. a kol.; Betriebsmanagement für Landwirte, BLV Verlagsgesellschaft, Mnichov 1996
3. KAVKA, M. a kol.: Normativy pro zemědělskou a potravinářskou výrobu, ÚZPI Praha, 2003
4. KAVKA, M. a kol.: Normativy zemědělských výrobních technologií, ÚZPI Praha, 2003
5. Operační program „Rozvoj venkova a multifunkční zemědělství“ (návrh), Internetové stránky MZe ČR, 2003
6. REISCH, E., KNECHT, G. a kol.: Betriebslehre, Ulmer, Stuttgart 1995

Zpracovali: *Ing. Petr Jakobe, CSc.*
 Ing. Zdeněk Trávníček, CSc.
 Ing. Vojtěch Vávra, CSc.